

Asia: VN/11210/2020

HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntönumeron diaarinumero: VN/11210/2020

Pyydettyinä lausuntona Tuomioistuinvirasto toteaa seuraavaa:

Esitysluonnoksen mukaan laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevaa säännöstä muutettaisiin niin, että teko olisi virallisen syytteen alainen, jos laitton uhkaus kohdistuisi henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi eikä rikosentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön. Syyttäjä saisi nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi.

Esityksen tavoitteena on tehostaa työ- tai julkisen luottamustehtävän vuoksi henkilöön kohdistetun laittoman uhkauksen saattamista syytteeseen. Lisäksi tavoitteena on perusoikeuksia kunnioittaen osaltaan vähentää ja puuttua julkisessa keskustelussa ja erityisesti sosiaalisessa mediassa esiintyviin laittoman uhkauksen kaltaisiin ääri-ilmiöihin.

Tuomioistuinvirasto pitää esityksen tavoitteita tärkeinä. Epäasiallinen häirintä ja vaikuttaminen sekä uhkailu ovat yleistynyt ilmiö, jolta tuomioistuintenkaan henkilöstö ei voi säästyä. On välttämätöntä, että ongelmaan puututaan lainsäädännöllisillä keinoilla. Yksin se, että laitton uhkaus saatetaan nykyistä laajemmin virallisen syytteen alaiseksi, ei kuitenkaan tarjoa ongelmaan tehokasta ratkaisua. Lisäksi muutosehdotukseen valitut ilmaisut, kuten työtehtävä ja työpaikka, voivat johtaa hankaliin tulkintatilanteisiin lain soveltamisessa. Tuomioistuinvirasto katsoo kuitenkin, että luonnosteltu lainmuutos on oikeansuuntainen ja kannatettava.

Esitysluonnoksessa on arvioitu, että lainmuutoksen seurauksena tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden määrä kasvaisi 250-300 uudella tapauksella vuodessa ja että tuomioistuimille aiheutuisi niiden käsittelystä 263 000 euron vuosittainen lisäkustannus. Esitysluonnoksen mukaan asian käsittelyn yksikkökustannus suullisessa pääkäsittelyssä yhden tuomarin kokoonpanossa on 926 euroa/asia ja kirjallisessa menettelyssä 426 euroa/asia. Kustannukset, jotka eivät ole katettavissa nykyisillä toimintamenoilla, on tarkoitettu katettaviksi vuoden 2021 kuluessa lisätalousarviolla.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että lainmuutoksen vaikutusta poliisin, syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinten asiamääriin on vaikea arvioida. Se, että teko muutetaan virallisen syytteen alaiseksi, ei välttämättä lisää rikosilmoitusten määrää etenkin tässä asiayhteydessä, kun lakiin ei samalla ehdoteta otettavaksi säännöstä työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa poliisille työntekijään kohdistuneesta laittomasta uhkauksesta.

Jos lähtökohdaksi kuitenkin otetaan 300 asian lisäys tuomioistuimissa, olisi tuomioistuimille aiheutuva vuosittainen lisäkustannus Tuomioistuinviraston mukaan suurempi kuin esitysluonnokseen on kirjattu. Tuomioistuinviraston päivitettyjen laskelmien mukaan rikosasian yksikkökustannus on 1 345 euroa, kun asia käsitellään suullisessa pääkäsittelyssä, ja 728 euroa, kun asia käsitellään kirjallisessa menettelyssä. Jos oletetaan, että 90 % lainmuutoksesta johtuvista uusista asioista käsiteltäisiin suullisessa pääkäsittelyssä ja 10 % kirjallisessa menettelyssä, olisi tuomioistuimille aiheutuva vuosittainen lisäkustannus noin 385 000 euroa ($90\% * 300 * 1\,345$ euroa + $10\% * 300 * 728$ euroa). Tuomioistuinvirasto katsoo, että tämä tulee ottaa huomioon jatkovalmistelussa.

Esitysluonnoksessa todetaan, että esitys on osa hallitusohjelman tavoitetta puuttua nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Esitysluonnoksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, missä määrin kysymys on juuri laittomasta uhkauksesta, kun vihapuhetta ja maalittamista arvioidaan rikosoikeudellisesti. Nykytilanteessa näillä termeillä tarkoitettu toiminta voi täyttää usean eri rikoksen tunnusmerkistön. Toisaalta olemassa olevat tunnusmerkistöt eivät aina sovellu lainkaan sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan maalittamiseen tai soveltuvat vain rajatusti. Tuomioistuinvirasto pitääkin tärkeänä, että maalittamisen rikosoikeudellisen sääntelyn mahdollisuuksien selvittämistä jatketaan joutuisasti.

Kehitysosaston johtaja

Pasi Kumpula

Erityisasiantuntija

Taru Alanaatu

Kumpula Pasi
Tuomioistuinvirasto

Alanaatu Taru
Tuomioistuinvirasto - Kehitysosasto